

бождението на многомилionenното работническо население изподъ ярема на капитала, наследствената собственост и държавата“. 1) Но какъ ще стане това „освобождение“? Въпросътъ бѣше сложенъ, а пъкъ да се получи по-бързъ отговоръ, къмъ който се стремѣха конспирациитѣ, силно прѣчеше апатията на народа, неговото равнодушие къмъ позивитѣ за „демократически“ реформи, за „социални прѣобразования“, за „руска република“. Въ лицето на Христофора Петкова и Судзиловски, който по-сетнѣ става единъ отъ виднитѣ членове на анархическия кръжокъ въ Цюрихъ, „рѣшението“ на проблемата обаче, се намира въ двѣ нѣща: въ свободната федерация на свободнитѣ работници, били земледѣлчески или фабрично-занаятчииски, и второ — въ усвояване принципитѣ на „новата наука“, на социализма. Въ Русия, както и въ други нѣкои славянски земи, началата на такава една „социалистическа организация“ съществуватъ. Чернишевски ги виждаше въ селската община, въ занаятчиискитѣ и работнически здружавания изъ градоветѣ и селата —, тамъ ги вижда и Христофоръ Петковъ. Съ силни аргументи, на които сериозно неможеха да възразятъ, доказваше Н. Г. Чернишевски прѣимствата на руската селска община прѣдъ европейското економическо развитие. 2) За него западната цивилизация води къмъ пролетаризиране, а самото това обстоятелство е прави неприемлива за руския мужикъ; пролетаризирането на маситѣ е една язва за западнитѣ народи, за тѣхната цивилизация, отъ която язва Русия е прѣдпазена и трѣбва да се прѣдпазва. Наистина, историческото развитие, пишеше Чернишевски,

1) Ibid. стр. 16.

2) Впрочемъ, Н. Г. Чернишевски защищаваше руското общино землевладѣние само до 1858. год. По-сетнѣ, тази мисълъ му стана чужда (вж. „Н. Г. Чернишевскій“ отъ Г. Плехановъ, стр. 128, 288, 309, 315. и др.).